

ONDERZOEK BEHOEFTE CULTUURAKKOORD

Uitgevoerd door Erwin van Heusden in opdracht van Gemeente Zwijndrecht
maart 2024

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	pagina 03
1. Inleiding	pagina 04
2. Cultuur vanuit de gemeente Zwijndrecht	pagina 06
3. Opzet onderzoek	pagina 07
4. Uitkomsten	pagina 09
4.1 Eilandstructuur	pagina 09
4.2 Draagkracht Cultuurakkoord	pagina 09
4.3 Behoefte aan erkenning en waardering door de gemeente	pagina 10
4.4 Gebrek aan infrastructuur	pagina 10
4.5 Mate van kennis	pagina 10
4.6 Behoefte aan contact met gemeente omtrent cultuur	pagina 10
4.7 Trots op KUNZT, maar verlangen naar diversiteit	pagina 10
4.8 Ervaren van gebrek aan podia	pagina 11
5. Conclusies	pagina 12
6. Aanbevelingen	pagina 13
6.1 Cultuurakkoord	pagina 13
6.2 Onderzoek naar geschikte en betaalbare repetitieruimtes	pagina 13
6.3 De rol van scholen in de culturele context	pagina 13
6.4 Veerkrachtige Buurten	pagina 14
6.5 Cultuurplatform	pagina 14
6.6 Cultuurvertegenwoordiger vanuit de gemeente	pagina 14
6.7 Rol van de Bibliotheek	pagina 15
6.8 Behoeftepeiling inwoners	pagina 15
6.9 Cultuurnota	pagina 16
7. Samenvatting belangrijkste aanbevelingen	pagina 17
8. Overzicht Cultuuraanbieders Zwijndrecht	pagina 18

VOORWOORD

In de afgelopen maanden heeft de Gemeente Zwijndrecht een onderzoek uitgevoerd om te bepalen of een cultuurakkoord in lijn is met het toekomstige cultuurbeleid, in overeenstemming met de doelstellingen zoals vastgelegd in het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht 2.0'. Binnen dit programma heeft de raad specifiek opdracht gegeven tot het onderzoeken van de noodzaak van een cultuurakkoord, met als leidraad de ambitie om inclusiviteit en welzijn te bevorderen binnen het thema welzijn, zorg, sport en cultuur. In het raadsprogramma ligt de focus op het creëren van een gemeenschapsgevoel, waarin iedereen de mogelijkheid heeft om deel te nemen, zichzelf te zijn en zich thuis te voelen. Dit streven is met name gericht op sporten, ontmoetingen en het genieten van cultuur in elke wijk.

Het onderzoek naar de behoefte aan een cultuurakkoord omvatte gesprekken met circa 25 belanghebbenden uit diverse culturele sectoren binnen de Zwijndrechtse samenleving, waaronder cultuuraanbieders, onderwijsinstellingen en de bibliotheek. Na reflectie op deze gesprekken kan geconcludeerd worden dat de gemeente Zwijndrecht terecht trots mag zijn op de enthousiaste en getalenteerde cultuuraanbieders die de gemeenschap rijk is.

De kracht van cultuur als middel om de inwoners van Zwijndrecht met elkaar te verbinden, wordt bevestigd door de overeenstemming met het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht 2.0', waarbij wordt gestreefd naar een veilige en gezonde omgeving waarin inwoners op een gelijkwaardige manier kunnen participeren. Het belang van voldoende culturele activiteiten in elke wijk, bevorderend voor beweging, sport, cultuurbeleving en ontmoeting, wordt hierin benadrukt.

Samengevat: cultuur speelt een cruciale rol in de Zwijndrechtse samenleving, en de gemeente erkent dit belang. Het lopende onderzoek richt zich op de vraag of een cultuurakkoord nodig is om inwoners en partijen nog meer mogelijkheden te bieden voor culturele beleving. Het verslag zal de resultaten van de gesprekken weergeven en beoogt antwoord te geven op de vraag of er daadwerkelijk behoefte is aan een cultuurakkoord in Zwijndrecht, en zo ja, welke stappen daarvoor nodig zijn.

1. INLEIDING

Binnen het raadsprogramma 2022-2026 formuleert de gemeente Zwijndrecht de ambitie om voldoende voorzieningen te creëren, waardoor inwoners elkaar kunnen ontmoeten, actief kunnen bewegen, sporten en tevens cultuur en natuur kunnen beleven. De raad heeft de intentie uitgesproken om onderzoek te doen naar een cultuurakkoord, met als doel de versterking van de leefbaarheid in Zwijndrecht.

Sport- en preventieakkoord

In 2020 werd het sportakkoord in Zwijndrecht geïntroduceerd, waarbij verschillende partijen uit de sport, maatschappelijke organisaties, bedrijven en de gemeente zich verenigden om gezamenlijke sport- en beweegambities te realiseren. Dit akkoord, gericht op het verhogen van de toekomstbestendigheid van de sport in de gemeente, bleek succesvol. In 2022 volgde het preventieakkoord, dat samen met maatschappelijke organisaties tot doel had de inwoners van Zwijndrecht gezonder te maken. Voor de uitvoering van beide akkoorden is jaarlijks een budget van €30.000,- beschikbaar, gefinancierd door een SPUK-uitkering vanuit het nationaal sportakkoord. De vraag is of een vergelijkbaar akkoord, waarbij diverse partijen in samenwerking met de gemeente beleid uitvoeren, ook toepasbaar zou zijn in de culturele sector. Hoewel een cultuurakkoord nog relatief nieuw is in Nederland en zich niet zo ver heeft ontwikkeld als het sport- en preventieakkoord, tonen gemeentes zoals Nijkerk en nu ook Zwijndrecht interesse of zetten de eerste stappen in deze richting. **De vraag die rijst, is of een cultuurakkoord een positieve en stimulerende bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in Zwijndrecht.** Het sportakkoord, dat de afgelopen jaren succesvol is gebleken, heeft bewezen dat samenwerking tussen meer dan tachtig organisaties met diverse achtergronden heeft geleid tot veertig activiteiten die de gemeenschap hebben verrijkt. De gemeente Zwijndrecht benadrukt op haar website het belang van collectieve inzet om het initiatief levendig te houden.

Sport versus cultuur

De vergelijking tussen sport en cultuur is niet nieuw; beide disciplines brengen mensen samen en activeren hen om gezamenlijke activiteiten te ondernemen. Bovendien dagen zowel sport als cultuur individuen uit om verschillende aspecten van zichzelf te tonen. Wellicht biedt het bestaande verband tussen sport en leefbaarheid in Zwijndrecht een basis om te onderzoeken of een cultuurakkoord een vergelijkbare positieve stimulans kan zijn. Succesvolle methoden uit het sportakkoord, zoals het bundelen van krachten, zouden wellicht een vergelijkbaar effect kunnen hebben voor culturele organisaties. Echter, het verschil in juridische structuren, met sportverenigingen en culturele organisaties vaak bestaande uit ZZP'ers en/of stichtingen, benadrukt dat een cultuurakkoord niet één-op-één kan worden gekopieerd van het sport- of preventieakkoord.

De samenbindende rol van cultuur en sport wordt benadrukt in de motie die dit onderzoek heeft geïnitieerd. Twee specifieke doelen staan in deze motie centraal:

1. Het integreren van cultuur en sport binnen het thema Veerkrachtige wijken
2. Het aangaan van dialogen met culturele, artistieke organisaties, maatschappelijke partners en onderwijs om samen de verbindende rol van cultuur in deze wijken te verkennen.

Veerkrachtige Buurten

In het programma Veerkrachtige buurten richt een van de pijlers zich in zijn geheel op Kunst en Cultuur als cruciale elementen voor een gezond leven en het bevorderen van sociale cohesie. Op dit moment maakt het uit waar je wieg staat in Zwijndrecht en is dat bepalend voor hoe je oud wordt, hoe gezond je bent en voor je bestaanszekerheid. In 15 buurten, de veerkrachtige buurten, is er een toenemende concentratie van mensen die niet zelfredzaam zijn. Voor de aanpak van deze wijken wordt kunst- en cultuurparticipatie gestimuleerd om talentontwikkeling te bevorderen en sociale interactie te stimuleren. De ambitie is om de drempel voor deelname aan

kunstzinnige en culturele activiteiten te verlagen, met focus op sociale interactie, mentale en fysieke gezondheid. Inclusiviteit is een speerpunt, waarbij de toegankelijkheid van kunst en cultuur voor iedereen, ongeacht achtergrond of beperking, wordt nagestreefd. De aanpak omvat het verbeteren van culturele voorzieningen, het bevorderen van participatie, het verhogen van deelname en het vergroten van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving in buurten waarin mensen minder toegang hebben tot bepaalde middelen.

Cultuurakkoord

Omdat het begrip 'cultuurakkoord' redelijk nieuw is, is het cruciaal om duidelijkheid te verschaffen over de inhoud ervan en de behoefte daaraan te peilen. Het bleek al snel dat de interpretatie van 'cultuurakkoord' uiteenloopt. Nijkerk ziet het zowel als 'een plan voor budgetverdeling' als 'een aanzet tot nieuw cultureel beleid'. Zeist legt de nadruk op onderwijs en streeft naar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor cultuureducatie, met speciale aandacht voor muziek in het onderwijscurriculum. Lingewaard hanteert een bredere definitie, gericht op het plezier dat iedereen kan ervaren in kunst en cultuur, zowel makers als bewonderaars.

Om helderheid te verschaffen in Zwijndrecht is het begrip 'cultuurakkoord' als volgt samengevat voor dit onderzoek: *'een platform dat, gelijk aan het sport- en preventieakkoord, met een uitvoeringsbudget werkt aan een gezamenlijk opgestelde en breed gedragen visie binnen de cultuursector; een overeenkomst tussen de gemeente en haar cultuurmakers'*. Deze definitie is gekozen om cultuur op dezelfde wijze te benaderen als sportfacilitering. Het vormt de basis van de gesprekken met alle betrokken partijen, met als doel het realiseren van een toekomstbestendige cultuurvisie voor Zwijndrecht.

2. CULTUUR VANUIT DE GEMEENTE ZWIJNDRECHT

Cultuur draagt in Zwijndrecht bij aan de sociale cohesie en de levenskwaliteit van de inwoners. Culturele evenementen zoals het Noordparkfestival, optredens van harmonieverenigingen de open atelierroute en tentoonstellingen bij KunZt bieden niet alleen vermaak, maar creëren ook plekken waar mensen samenkomen, interactie hebben en relaties opbouwen. Dit versterkt het gevoel van gemeenschap en bevordert een positieve sociale dynamiek. Bovendien heeft cultuur een impact op het imago van een gemeente. Een bruisende culturele omgeving vergroot de aantrekkingskracht van de gemeente als een aantrekkelijke plek om te wonen, te werken en te bezoeken. De volgende projecten zijn het afgelopen jaar vanuit de gemeente geïnitieerd.

KunZt

Zwijndrecht investeert op cultuurgebied onder andere in KunZt. In 2023 zijn hier zes tentoonstellingen georganiseerd, waarvan twee met educatieprogramma's voor primair- en voortgezet onderwijs. De tentoonstellingen waren divers van aard. Zowel lokaal talent, scholieren, als regionale samenwerkingen met professionals stonden op de agenda. Zo'n 4200 bezoekers hebben het afgelopen jaar de tentoonstellingen bezocht. Via de randprogrammering werden onder andere extra activiteiten georganiseerd voor mantelzorgers van ouderen met dementie en eenzame ouderen.

Cultuureducatie

Cultuureducatie stimuleert creativiteit, kritisch denken en een breder begrip van de wereld. Kunst en cultuur zijn krachtige instrumenten om de ontwikkeling van vaardigheden te ondersteunen en het leervermogen te vergroten. In 2023 heeft de gemeente samen met een vertegenwoordiging van het primair onderwijs en kinderopvang een keuze gemaakt voor een nieuwe aanbieder voor het Toppie cultuurprogramma. Na de zomervakantie heeft deze partij een aangepast cultuurmenu aangeboden aan de scholen om de tijd te overbruggen tot de nieuwe website voor de scholen klaar was. Deze is in samenwerking met de gemeente, het onderwijs en de lokale culturaanbieders ontwikkeld en begin januari 2024 gelanceerd.

Erfgoed

Bovendien speelt cultuur een rol in het behoud van erfgoed en het definiëren van de identiteit van een gemeenschap. Het behouden van lokale tradities, geschiedenis en kunstvormen versterkt het gevoel van verbondenheid en trots onder de inwoners. Dit erfgoed vormt een waardevolle bron voor toekomstige generaties en geeft de gemeente een uniek karakter. Zwijndrecht bezit waardevol cultureel erfgoed. Zo is in 2023 door de raad besloten de Pieter d'Hont-fontein te renoveren. Daarnaast behoort ook de kunstenaar Willy Sluiter tot het Zwijndrechtse erfgoed. In 2023 heeft KunZt de expositie 'Willy Sluiter – 150 jaar' georganiseerd. Deze tentoonstelling, enkel gemaakt met werk vanuit de gemeentelijke collectie, is ontstaan in samenwerking met o.a. het Dordrecht museum, het Katwijks museum en de Historische Vereniging Zwijndrecht. De tentoonstelling trok zo'n 1971 bezoekers. Vanuit de subsidieregeling Cultuureducatie met Kwaliteit is een educatieprogramma ontwikkeld waar bijna alle basisscholen, inclusief speciaal onderwijs, aan meededen (808 leerlingen). Vanuit Mattie Cultuur zijn de VO scholen betrokken (132 leerlingen). De tentoonstelling trok nationale aandacht en de reacties waren lovend.

Door te investeren in cultuur creëert de gemeente niet alleen ontmoetingsplekken, stimuleert creativiteit en behoud zij haar erfgoed, maar versterkt de gemeente ook de sociale dynamiek, het imago en de educatieve ontwikkeling van Zwijndrecht. Dit getuigt van een gemeente die niet alleen voor het heden zorgt, maar ook een blijvend cultureel erfgoed creëert voor toekomstige generaties in Zwijndrecht.

3. OPZET ONDERZOEK

Om de vraag naar de noodzaak van een cultuurakkoord te beantwoorden, is het van essentieel belang om een overzicht te verkrijgen van de culturele activiteiten in Zwijndrecht. Hoewel het praktisch onmogelijk is om met alle cultuuraanbieders in gesprek te gaan, hebben 25 prominente partijen deelgenomen aan dit onderzoek.

Binnen de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling, specifiek het cluster cultuur, is een lijst beschikbaar met alle cultuuraanbieders in de gemeente Zwijndrecht. De betrokkenheid van deze 25 partijen vormt een representatieve steekproef die ons in staat stelt de cultuursector van Zwijndrecht te belichten en de behoefte aan een cultuurakkoord te beoordelen.

Hieronder de tien categorieën waarmee binnen dit onderzoek is gesproken:

Muziek (educatie)
Orkesten
Zang/Koren
Dans
Galerie
Beeldend
Theater
Letteren
Film/video/media
Overig

Onderzoeksaanpak

Vanuit de eerder vermelde lijst zijn vertegenwoordigers van verschillende aanbieders persoonlijk benaderd, ingedeeld per categorie, met als doel uitgebreide gesprekken te voeren om een zo alomvattend mogelijk beeld te schetsen van de behoeften en ervaringen binnen de diverse culturele sectoren. Hierbij zijn niet alleen de culturele uitvoerders betrokken, maar ook andere relevante partijen die hun visie op het culturele veld hebben bijgedragen. Voorbeelden hiervan zijn de initiatiefnemers van het voormalige Cultuurplatform, de betrokkenen bij het sportakkoord, en vertegenwoordigers van de afdeling Subsidies van de gemeente Zwijndrecht. Deze brede benadering heeft tot doel inzicht te verkrijgen in diverse perspectieven, wat essentieel is bij het beoordelen van de noodzaak voor een cultuurakkoord in Zwijndrecht.

Onderzoeksopzet

De hoofd- en deelvragen van dit onderzoek betreffen:

Hoofdvraag:

Kan een cultuurakkoord een positieve en stimulerende bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in Zwijndrecht.

Deelvragen:

1. Hoe ziet voor jou een toekomstbestendige sector voor jouw instelling eruit? Hoe kun je elkaar versterken?
2. Wat is er nodig voor een toekomstbestendige culturele sector in Zwijndrecht? Wat heeft jouw instelling nodig?

In de gesprekken kregen de partijen gelegenheid antwoord te geven op de hoofd- en deelvraag middels de volgende subvragen:

- Wat kan jij (of jouw instelling) daaraan bijdragen?
- Is jullie instelling toekomstbestendig?
- Wat heeft specifiek jullie instelling nodig om toekomstbestendig te zijn?
- Wat doen jullie om nieuw publiek te bereiken?
- Waar loop je tegenaan m.b.t. ledenwerving (vrijwilligers, locatie)?
- Zijn jullie een afspiegeling van de samenleving (zowel jullie doelgroep als leden van de organisatie zelf)?
- Werken jullie samen met andere partijen/stichtingen, willen jullie dat, lukt dat, hulp nodig?
- Zien jullie mogelijkheden om in samenwerking met een andere culturele instellingen de krachten te bundelen, elkaar te versterken?
- Zouden jullie iets voor de veerkrachtige wijken kunnen en willen betekenen? Zo ja, wat?
- Hoe is de Samenwerking/contact met gemeente (wat is goed, wat kan beter)?
- Wat is er wat jullie betreft nodig voor een toekomstbestendige culturele sector in Zwijndrecht?
- Vind de gemeente Zwijndrecht cultuur belangrijk volgens jou?
- Moet er een cultuurakkoord komen?

4. UITKOMSTEN

Een cultuurakkoord kan dienen als cruciaal instrument voor de gemeente om haar streven naar een toekomstbestendige culturele sector te verwezenlijken. In gesprekken over deze toekomstbestendigheid kwamen bij de geïnterviewden echter andere prioriteiten naar voren, waardoor de behoefte aan een dergelijk akkoord niet als primaire focus gold. Onderstaande bevindingen kwamen naar voren en worden in dit hoofdstuk verder uitgediept.

- Eilandstructuur
- Draagkracht cultuurakkoord
- Behoeftte aan erkenning en waardering door gemeente
- Gebrek aan infrastructuur (Slechte Facilitering van de Culturele Sector)
- Gebrek aan kennis
- Toegankelijkheid voor iedereen
- Behoeftte aan contact met gemeente omtrent cultuur
- Trots op KUNZT, maar verlangen naar diversiteit
- Ervaren van gebrek aan podia

Samenvattend tonen deze prioriteiten de complexiteit en diversiteit van de uitdagingen binnen de culturele sector.

4.1 Eilandstructuur

Binnen de 59 diverse cultuuraanbieders in Zwijndrecht is opmerkelijk dat meer dan de helft, namelijk 37, als zelfstandige zonder personeel (ZZP'er) actief is. De resterende 22 partijen hebben zich georganiseerd in stichtingen of verenigingen.

Voor al de ZZP'ers opereren als eenlingen op hun 'eigen eiland', waarbij ze zich intensief inzetten om hun hoofd boven water te houden. Ze zijn sterk afhankelijk van hun gezondheid, beschikbare ruimte voor creatieve activiteiten en de interesse van de lokale bevolking in hun cursussen of trainingen. De overwegingen over de toekomstbestendigheid van de culturele sector in Zwijndrecht zijn voor hen veelal beperkt tot deze drie factoren waar ze direct invloed op hebben. Zelfs bij samenwerking met andere cultuuraanbieders denken ze primair aan eigenbelang: wat levert het voor henzelf op?

Stichtingen en verenigingen vertonen op veel vlakken een vergelijkbaar gedrag als ZZP'ers, vooral wanneer ze zich richten op dezelfde doelgroepen. De vraag rijst waarom bijvoorbeeld twee koren zouden samenkomen. Wat is het voordeel?

Kortom, cultuuraanbieders opereren veelal geïsoleerd op hun 'eigen eiland', en het is noodzakelijk om hen in eerste instantie met elkaar in contact te brengen om überhaupt tot een cultuurakkoord te komen. Dit verschilt van sportverenigingen, waar doorgaans elke vereniging zich toelegt op een specifieke tak van sport. Binnen het culturele werkveld is er meer sprake van onderlinge concurrentie, voortkomend uit verschillende individuele belangen.

De reacties op het onderzoek naar het cultuurakkoord waren overwegend kritisch. Veelal werden vragen gesteld als *'Wat verandert er concreet voor mij met een cultuurakkoord?'* en *'Is het niet effectiever om eerst het cultuuraanbod fatsoenlijk te faciliteren?'*. Men vroeg zich af of een cultuurakkoord zou leiden tot meer financiële middelen voor cultuur, hoewel ZZP'ers hier weinig profijt van hebben, gezien hun beperkte toegang tot subsidies. Echter, als de gemeente betrokken raakt bij het faciliteren van ruimtes voor lessen en uitvoeringen, kan dit een langgekoesterde wens vervullen die zowel ZZP'ers als stichtingen/verenigingen delen. Wellicht ligt hierin ook de kans voor uiteindelijke acceptatie en implementatie van een cultuurakkoord.

4.2 Draagkracht Cultuurakkoord

Over het algemeen staat men positief tegenover de mogelijkheid van een cultuurakkoord. Niettemin geeft 85% aan dat de huidige behoefte niet direct bij een cultuurakkoord ligt, maar eerder bij randvoorwaarden die het in de toekomst wellicht wenselijk maken. Een voormalig bestuurslid van Theater De Uitstek benadrukt dat een cultuurakkoord visie en samenwerking vereist en geen vergadercircuit moet worden dat wordt gedomineerd door individuele belangen. Hij pleit voor investering in contacten tussen de gemeente, cultuuraanbieders en onderling, om een gezamenlijk doel voor het akkoord te formuleren. Er is behoefte aan duidelijkheid over hoe de gemeente momenteel tegen cultuur aankijkt. Een theateraanbieder benadrukt het belang van vereniging binnen de cultuursector, vergelijkbaar met sportverenigingen, om gezamenlijk de waarde van cultuur uit te dragen en de vraag te stellen: Wat beschouwt men als cultuur en welke activiteiten vallen daaronder?

4.3 Behoeftte aan erkenning en waardering door de gemeente

Cultuuraanbieders, zowel stichtingen, verenigingen als commerciële aanbieders, hebben primair behoefte aan erkenning en waardering vanuit de gemeente. Het gevoel van gezien en gewaardeerd worden ontbreekt momenteel bij een groot aantal ondervraagden. Voor meerdere cultuuraanbieders is erkenning gekoppeld aan aandacht, wat ook een bron van inkomsten kan creëren door potentiële sponsors aan te trekken. Veel ondervraagden ervaren dat de gemeentelijke aandacht voornamelijk naar sport (en gezondheid) gaat. Dit is cruciaal voor cultuuraanbieders, vooral ZZP'ers, die vaak op zichzelf zijn aangewezen in tegenstelling tot sportclubs die als vereniging of stichting opereren.

4.4 Gebrek aan infrastructuur

De ondervraagden zijn unaniem van mening dat de culturele sector in Zwijndrecht onvoldoende is gefaciliteerd. Er zijn geen betaalbare ruimtes voor lessen of voorstellingen, en de beschikbare ruimtes zijn vaak antikraak, wat onzekerheid met zich meebrengt. Het gebrek aan adequate faciliteiten belemmert de mogelijkheid om toekomstplannen te maken. Dit wordt benadrukt door voorbeelden zoals Lisenka Slootweg van Dansant, die wacht op zekerheid van de gemeente over een pand voordat ze haar plannen voor energiezuiniger werken kan uitvoeren.

4.5 Mate van kennis

Ongeveer 80% van de ondervraagden probeert nieuwe leden/leerlingen te werven, maar worstelt met het vinden van geschikte doelgroepen. Het bereiken van nieuwe leden/leerlingen blijft een uitdaging, en de gebruikelijke methoden zoals advertenties in lokale kranten en sociale media lijken niet effectief. Het ontbreken van kennis over het subsidiestelsel en de aanvraagprocedure is een belemmering, waardoor veel ondervraagden geen subsidie aanvragen.

4.6 Behoeftte aan contact met gemeente omtrent cultuur

Persoonlijk contact met de verantwoordelijke vanuit de gemeente wordt positief ervaren, vooral tijdens de coronaperiode. Toch heeft 60% van de ondervraagden buiten de coronaperiode nooit subsidie aangevraagd, en 80% kent het subsidiestelsel niet of weet niet welke subsidies beschikbaar zijn.

4.7 Trots op KUNZT, maar verlangen naar diversiteit

KUNZT wordt beschouwd als het paradepaardje van de gemeente op cultureel gebied, gewaardeerd voor het verbinden van verschillende kunstenaars en vrijwilligers. Echter, er zijn ook kanttekeningen bij KUNZT, zoals de wens van beeldende docenten voor meer mogelijkheden om

lokaal gemaakte kunst tentoon te stellen. Zo benadrukt een theatermaker dat podiumkunsten ook een plaats verdienen in het culturele leven van Zwijndrecht.

4.8 Ervaren van gebrek aan podia

Het gebrek aan geschikte locaties voor presentaties en optredens wordt als een ernstige beperking ervaren. Diverse culturele aanbieders ervaren moeilijkheden bij het vinden van geschikte podia in Zwijndrecht. Spektakel wordt genoemd als een potentiële locatie, maar de verouderde theaterzaal en hoge kosten weerhouden stichtingen en verenigingen ervan deze ruimte te gebruiken. De Bibliotheek AanZet ziet de meerwaarde van het versterken van zowel het culturele leven als Spektakel zelf.

5. CONCLUSIES

Of het nu positief, kritisch, of sceptisch is, de gesprekken met verschillende partijen binnen de culturele sector waren buitengewoon constructief. De gepassioneerde betrokkenheid waarmee men cultuur beleefd of aanbiedt, werkte aanstekelijk. Zwijndrecht mag terecht trots zijn op een grote groep enthousiaste cultuuraanbieders die een groot hart heeft voor de gemeente en waar toekomstbestendigheid persoonlijk en voor de gehele cultuursector hoog op de agenda staat. Velen waardeerden het feit dat de gemeente via dit onderzoek uitgebreid de tijd en aandacht heeft genomen om naar hun verhalen, meningen en ervaringen te luisteren.

De culturele sector in Zwijndrecht is divers en rijk aan talent. Echter, een deel van deze talenten blijft onderbelicht omdat de culturele uitvoerders geen passende ruimte hebben om hun talenten te ontwikkelen. De huisvesting wordt door 75% van de ondervraagden als ondermaats en risicovol beschouwd, vooral omdat het vaak antikraak betreft. Gebrek aan middelen, zowel financieel als qua kennis met betrekking tot publiciteit en werving, vormt een belemmering voor de sector. Het moet echter worden opgemerkt dat sommige partijen weinig initiatief nemen om deze situatie te verbeteren, vooral stichtingen en verenigingen die soms gebrek hebben aan innovatief denken. Desondanks bieden deze partijen kansen gezien hun diepgewortelde aanwezigheid in de Zwijndrechtse samenleving en hun bijdrage aan het lokale erfgoed.

Met Dordrecht als 'grote broer' en Rotterdam als 'stiefzus' moet Zwijndrecht niet onderschat worden in het culturele landschap. De gemeente heeft veel te bieden en bepaalde culturele aanbieders trekken zelfs publiek van ver buiten Zwijndrecht. Echter, ongeveer 50% van de ondervraagden heeft het gevoel dat de gemeente niet altijd voldoende waarde hecht aan het lokale culturele aanbod, met het idee dat Zwijndrechtse cultuur gemakkelijk elders gehaald kan worden. Terwijl het logisch wordt geacht om naar naburige steden te gaan voor grotere voorstellingen en tentoonstellingen, vinden velen dat lokaal geproduceerde cultuur, zoals die van Het Theaterhuis, Dansant en muzieklessen, de kans moet krijgen om in de eigen gemeente te worden gepresenteerd. Hoewel een cultuurakkoord als wenselijk wordt beschouwd, benadrukt ongeveer 50% dat de basisvoorwaarden voor een toekomstbestendige culturele sector eerst moeten worden gecreëerd. Momenteel opereren veel partijen nog te veel op hun eigen 'eilandjes', en een cultuurakkoord vereist samenwerking: met elkaar, door elkaar, en voor elkaar. Hierin bevindt Zwijndrecht zich nog in een vroeg stadium.

6. AANBEVELINGEN VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE CULTURELE SECTOR IN ZWIJNDRECHT

6.1 Cultuurakkoord

Het bereiken van een toekomstbestendige culturele sector start niet onmiddellijk met de implementatie van een cultuurakkoord, maar eerder met een gestructureerde opbouw daarnaartoe. Na het bewerkstelligen van de overige aanbevelingen kan er eventueel gestart worden met het vormen van een kerngroep, bestaande uit vertegenwoordigers uit het onderwijs, één of twee afgevaardigden uit het bedrijfsleven, samen met een onafhankelijke vertegenwoordiger van de culturele aanbieders (zonder persoonlijk belang), mogelijk aangevuld met Toppie- en Mattie cultuur, om het akkoord vorm te geven.

Daarnaast moet worden onderzocht op welke wijze (medewerkers van) de gemeente betrokken kunnen worden bij het cultuurakkoord, waarbij inspiratie kan worden geput uit het succesvolle sportakkoord. Een mogelijke variatie zou kunnen zijn dat het cultuurakkoord, in tegenstelling tot andere gemeenten, in stichtingsvorm wordt opgezet. Hierdoor krijgen de vertegenwoordigers van het cultuurakkoord de mogelijkheid om andere fondsen dan die van de gemeente aan te spreken voor financiële middelen die nodig zijn om culturele initiatieven te realiseren.

Binnen Zwijndrecht zijn er momenteel beperkte mogelijkheden voor nieuwe initiatieven buiten de structurele subsidies. Door bijvoorbeeld een uitvoeringsbudget te koppelen aan het cultuurakkoord ontstaat er ruimte voor nieuwe initiatieven. Tegelijkertijd worden de kaders waarbinnen alle cultuuraanbieders subsidie kunnen aanvragen helderder gedefinieerd en losgekoppeld van de incidentele subsidies. Deze aanpak biedt een stapsgewijze benadering om een duurzame en dynamische culturele sector in Zwijndrecht te realiseren.

6.2 Onderzoek naar geschikte en betaalbare repetitieruimtes

In het proces van kunstcreatie volgt onvermijdelijk de presentatie, tentoonstelling of uitvoering van het artistieke werk. In Zwijndrecht ontbreekt echter momenteel een geschikte locatie voor dergelijke doeleinden. De cultuuraanbieders hebben unaniem hun wens geuit om de mogelijkheid te hebben om in hun eigen vestigingsplaats te kunnen presenteren. Het is noodzakelijk om een onderzoek uit te voeren naar de haalbaarheid van deze wens en om de meest geschikte locatie voor dit doel te identificeren. Het ultieme doel is om een ruimte te creëren waar alle (startende) culturele organisaties elkaar kunnen ontmoeten, versterken en presenteren. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat deze locatie niet als antikraak fungeert, maar wel financieel haalbaar is voor alle betrokken organisaties.

6.3 De rol van scholen in de culturele context

De initiële kennismaking met cultuur krijgt vorm binnen het onderwijs, waarbij het van belang is om mensen al op jonge leeftijd te enthousiasmeren voor cultuur. Naast het feit dat scholen via initiatieven zoals Toppie en Mattie actieve stappen zetten om hun leerlingen vertrouwd te maken met het culturele aanbod, bestaat de mogelijkheid dat scholen een nog prominentere rol innemen in het faciliteren van cultuur.

Een voorbeeld hiervan is het Walburg College, dat wellicht een cruciale rol kan vervullen in het introduceren van een nieuwe culturele dynamiek. Het is de moeite waard om te onderzoeken in hoeverre de schoolruimtes, met name 's avonds en in de weekenden (tijden waarop cultuur doorgaans wordt beoefend in de vrije tijd), geschikt zouden kunnen zijn als locatie voor cultuuraanbieders om hun lessen te verzorgen. De aula van het Walburg College en de leslokalen kunnen mogelijk dienen als ruimtes waar culturele activiteiten kunnen plaatsvinden. Dit zou niet

alleen van toepassing kunnen zijn op het Walburg College zelf, maar ook enkele van de 22 basisscholen binnen Zwijndrecht zouden een rol kunnen spelen in dit initiatief.

6.4 Veerkrachtige Buurten

Alle ondervraagde cultuuraanbieders tonen de intentie om een culturele bijdrage te leveren binnen de veerkrachtige buurten, een streven dat in lijn is met de doelstellingen uiteengezet in het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht 2.0'. Ze stellen echter expliciet als voorwaarde dat de deelnemers uit eigen beweging en met intrinsieke motivatie de culturele activiteiten bijwonen. De nadruk ligt op het belang van intrinsieke motivatie.

Desondanks uiten de cultuuraanbieders aanzienlijke bezorgdheid over de adequaatheid van de faciliteiten voor deze activiteiten. Bijvoorbeeld, bij de behoefte aan dansactiviteiten wordt de eis gesteld van een ruime locatie, voorzien van spiegels. De plannen om 'te zorgen dat er in elke wijk genoeg te doen is, zodat inwoners kunnen genieten van cultuur en elkaar kunnen ontmoeten' vragen opnieuw om investeringen in de facilitering van diverse culturele activiteiten. Het waarborgen van geschikte ruimte is cruciaal, niet alleen voor het realiseren van de doelstellingen van Krachtig Zwijndrecht 2.0, maar ook voor het faciliteren van specifieke cultuuraanbieders.

De overweging om deze behoefte aan ruimte te combineren met het bevredigen van de doelstellingen van Krachtig Zwijndrecht 2.0 suggereert een mogelijkheid om twee doelen tegelijkertijd te bereiken. Zo ontstaat in deze wijken bijvoorbeeld de kans om bij de bouw van een multifunctioneel gebouw meteen rekening te houden met de huisvesting en mogelijkheid tot cultuurbeoefening, denk aan een gymzaal met spiegels voor (jazz)ballet. Het verdient daarom nadere evaluatie of de benodigde investeringen in faciliteiten niet alleen de doelstellingen van het raadsprogramma kunnen versterken, maar tevens de culturele sector in staat stellen om op optimale wijze bij te dragen aan het gemeenschapsleven in Zwijndrecht.

6.5 Cultuurplatform

Een eerdere poging van de gemeente Zwijndrecht om een cultuurplatform op te richten liep spaak vanwege toenemende eigenbelangen van de vertegenwoordigde organisaties. Bovendien waren binnen dit platform niet alle, maar slechts een geselecteerd aantal cultuuraanbieders vertegenwoordigd.

Een aanbeveling is in de toekomst een nieuw cultuurplatform op te zetten dat openstaat voor alle cultuuraanbieders. Deze diverse groep komt regelmatig samen met als hoofddoelen het bevorderen van netwerken (wat kan leiden tot samenwerking), het uitwisselen van informatie (met betrekking tot ontwikkelingen in de cultuursector) en het faciliteren van ontwikkeling en professionalisering (bijvoorbeeld educatie over sociale media, PR & Marketing en het indienen van subsidieaanvragen). Daarnaast krijgt het cultuurplatform de gelegenheid om de gemeente gevraagd en ongevraagd van advies te voorzien. De cultuurvertegenwoordiger van de gemeente fungeert als voorzitter van het cultuurplatform, bijgestaan door een secretaris die uit de gelederen wordt aangesteld. Het platform komt minimaal drie keer per jaar bijeen om deze doelstellingen te verwezenlijken.

6.6 Cultuurvertegenwoordiger vanuit de gemeente

De cultuuraanbieders benadrukken de waarde van aandacht en erkenning vanuit de gemeente, welke zij beschouwen als een vorm van subsidie. Om hier invulling aan te geven, wordt voorgesteld dat de gemeente ten minste één medewerker aanstelt die zich voltijds richt op culturele aangelegenheden, een zogenaamde 'cultuurvertegenwoordiger gemeente'. Deze persoon dient

bekend te zijn met het culturele leven in Zwijndrecht, een gepassioneerde betrokkenheid te tonen en de gemeente een herkenbaar gezicht te geven.

De cultuurvertegenwoordiger zou verantwoordelijk zijn voor het informeren van cultuuraanbieders over subsidiemogelijkheden binnen Zwijndrecht, het kritisch beoordelen van subsidieaanvragen en het uitvoeren van controles op de besteding van de financiële middelen. Bovendien zou deze persoon actief deelnemen aan voorstellingen, presentaties en tentoonstellingen, waardoor er een brug wordt geslagen tussen verschillende disciplines.

Als voorzitter van een cultuurplatform zou de cultuurvertegenwoordiger betrokken zijn bij het verbinden van diverse disciplines en actief deelnemen aan het ontwikkelen van een ruimte waar culturele lessen en repetities tegen een betaalbaar tarief kunnen plaatsvinden. Daarnaast zou deze persoon eindverantwoordelijk zijn voor Toppie- en Mattie cultuur (momenteel onderdeel van Maatschappelijke Ontwikkeling) en KUNZT. Het doel is om door middel van deze aanstelling een stimulerend en ondersteunend klimaat te creëren voor de culturele sector in Zwijndrecht.

6.7 Rol van de Bibliotheek

Tegenwoordig fungeert de Bibliotheek niet alleen als een uitleenplek voor boeken, maar vervult zij diverse andere rollen in de samenleving. Naast haar kerntaak als informatiepunt voor de digitale overheid, is de Bibliotheek ook een taalhuis, organiseert zij een taalcafé en initieert zij het project taalmaatjes, speciaal gericht op mensen die de Nederlandse taal nog niet volledig beheersen. Dit project voorziet niet in formele lessen, maar biedt wel een omgeving waar de Nederlandse taal geoefend kan worden.

Met haar educatieve aanbod op scholen, waaronder lessen over leesbevordering, heeft de Bibliotheek een uitgebreid netwerk opgebouwd dat alle lagen van de bevolking aanspreekt. Dit brede bereik is cruciaal, gezien het feit dat nagenoeg alle culturele aanbieders aangeven geen representatieve afspiegeling van de samenleving te zijn. Cultuur is immers niet uitsluitend bedoeld voor de witte vijftigplussers. Door als Bibliotheek nauw samen te werken met diverse cultuuraanbieders en een breed scala aan programma's te organiseren, kan de Bibliotheek fungeren als een brug tussen deze aanbieders en de diverse bevolkingsgroepen die in Zwijndrecht samenleven. Het vermogen van de Bibliotheek om een inclusief cultureel aanbod te presenteren, maakt haar positie uniek en van waarde voor het bevorderen van culturele participatie in de gemeenschap.

6.8 Behoeftepeiling inwoners

Voor het sluiten van een cultuurakkoord is het van groot belang om de vraag en behoeften van de inwoners van de gemeente Zwijndrecht op het gebied van kunst en cultuur te begrijpen. Hoe kunnen we hen verleiden om deel te nemen aan culturele activiteiten? Het inschakelen van de inwoners in dit proces is raadzaam om een gedegen cultuurakkoord te bewerkstelligen. Hoe ervaren zij het huidige culturele aanbod? Welke elementen ontbreken volgens hen en op welke wijze willen zij geïnformeerd worden over het aanbod? In welke mate maken zij gebruik van het culturele aanbod in Zwijndrecht? Welke richting moet de gemeente inslaan met het cultuurakkoord? Zijn de wensen van de gemeente en de cultuuraanbieders in lijn met de behoeften van de uiteindelijke doelgroep?

Een vergelijkbaar proces werd toegepast in Nijkerk, waar het cultuurakkoord onderbouwd werd met een grondig bevolkingsonderzoek. Dit benadrukt het belang van betrokkenheid van de inwoners voor een duurzame culturele sector. Het verkrijgen van inzicht in de mening en behoeften van de inwoners van Zwijndrecht is dan ook onontbeerlijk voor het streven naar een toekomstbestendig cultuurakkoord dat aansluit bij de diversiteit en wensen van de gemeenschap.

6.9 Cultuurnota

Gezien de laatste cultuurnota dateert van 2017 en in de afgelopen zeven jaar hebben er aanzienlijke veranderingen plaatsgevonden, mede beïnvloed door de impact van COVID-19 op de culturele sector, is het aanbevolen om een nieuwe cultuurnota te ontwikkelen. Hierin kan de gemeente duidelijk de prioriteiten voor het cultuurbeleid uiteen zetten en de opbrengsten van dit onderzoek borgen.

Vóór de formulering van de nieuwe nota wordt het raadzaam geacht een kerngroep samen te stellen, bestaande uit vertegenwoordigers uit diverse lagen van de culturele sector, waaronder de gemeente, SOC, Mattie, Bibliotheek en een selectie van cultuuraanbieders. Deze kerngroep fungeert als klankbordgroep en heeft als taak het huidige beleid te evalueren. Bovendien zal deze groep, met de introductie van een cultuurakkoord, een eerste stap zetten in de formulering van een nieuwe uitvoeringsagenda. Hierdoor wordt gewaarborgd dat het beleidsdocument dat voortvloeit uit deze inspanningen breed wordt gedragen door alle betrokken partijen.

De nieuwe cultuurnota moet gericht zijn op het toekomstbestendig maken van de culturele sector en zal dienen als fundament voor de concretisering van een eventueel cultuurakkoord. Door op deze wijze te handelen, wordt beoogd een samenhangend en breed gedragen beleidskader te creëren dat de culturele sector in Zwijndrecht een duurzame richting opstuurt.

7. SAMENVATTING BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN

Het onderzoek naar het cultuurakkoord heeft waardevolle inzichten opgeleverd, die essentieel zijn voor het vormgeven van een effectief en gedragen akkoord. Hier zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen:

1. Cultuuraanbieders verlangen erkenning:

- Cultuuraanbieders willen het gevoel hebben 'er toe te doen' en gewaardeerd worden, zelfs als zij geen subsidie ontvangen. Een aangewezen cultuurvertegenwoordiger van de gemeente, als voorzitter van een nieuw op te richten cultuurplatform, wordt voorgesteld. Deze persoon onderhoudt contact met alle aanbieders, bezoekt presentaties/voorstellingen en fungeert als brug tussen de gemeente en de cultuursector.
- Aanbeveling: De gemeente benoemt een cultuurvertegenwoordiger die een cultuurplatform opricht en regelmatige bijeenkomsten organiseert om de cultuuraanbieders te informeren over gemeentelijke plannen, workshops te verzorgen voor professionalisering en ruimte te bieden voor ontmoeting en samenwerking.

2. Faciliteren van Cultuur:

- Er is een dringende behoefte aan geschikte ruimtes voor culturele activiteiten, voornamelijk voor lessen en presentaties. Spektakel wordt geïdentificeerd als een potentiële locatie die nieuw leven ingeblazen moet worden, met een speciaal cultureel tarief voor alle geregistreerde stichtingen, verenigingen en zzp'ers in Zwijndrecht.
- Aanbeveling: De gemeente voert een haalbaarheidsonderzoek uit voor een passende invulling van Spektakel. Via het cultuurplatform worden behoeften van cultuuraanbieders geïnventariseerd, waarbij de mogelijkheid wordt overwogen om Spektakel in stichtingsvorm te gieten, waarbij de cultuurvertegenwoordiger deel uitmaakt van het bestuur.

3. Voorwaarden voor een Cultuurakkoord:

- Alle betrokken partijen staan in principe positief tegenover een cultuurakkoord, op voorwaarde dat bovenstaande punten worden gerealiseerd. Eenheid en samenwerking onder cultuuraanbieders zijn noodzakelijk voordat een akkoord kan worden gesloten.
- Aanbeveling: Overweeg de oprichting van het toekomstige cultuurakkoord in stichtingsvorm, mogelijk gecombineerd met een eventuele stichting Spektakel. Een stichtingsvorm biedt flexibiliteit in het aanvragen van subsidies bij verschillende fondsen, verminderend de druk op gemeentelijke financiën, vooral in tijden van bezuiniging.

Deze conclusies en aanbevelingen bieden een leidraad voor de verdere ontwikkeling en implementatie van een doeltreffend cultuurakkoord in Zwijndrecht.

8. OVERZICHT CULTUURAAANBIEDERS ZWIJNDRECHT

1. Dununba Djembélessen
2. MCR Muziekschool, afdeling Zwijndrecht
3. Blokfluitles Johanneke de Wit
4. Gerard de Wit (orgelles, klavecimbelles)
5. Muziekschool de Wit (gitaarles)
6. Gitaarschool Zwijndrecht
7. McMouthaan Music
8. Jia Qu Pianos
9. Fred de Groot, Pianodocent
10. Klinkende Tulp (pianos)
11. Frico Guitar (gitaar)
12. Sean Pithie (Gitaar)
13. Thor Music
14. Dutch Baroque
15. Celebration Christelijke Muziekvereniging
16. Christelijke Harmonievereniging Het Geklink des Konings
17. Showband Jong-Holland
18. Muziekvereniging Eendracht Maakt Macht (EMM)
19. Dordt in Cello
20. Sassenachs Warpipes en Drums
21. Zangschool Beau Chant
22. Christelijk Oratoriumvereniging Con Amore
23. Gospelkoor à Dieu
24. Shantykoor Buitengaats
25. Shantykoor De Brulboei
26. Laurens Kamerkoor
27. Nederlands Hervormde Zangvereniging met Hart en Stem
28. Popkoor B-Colourful
29. Zwijndrechts Smartlappenkoor
30. Balletstudio K'dans
31. Dansant
32. Dansschool Peter de Vries
33. Luv2Dance
34. Ronald4Salsa
35. Macau Sports (Thai Chi)
36. Galerie Glas+
37. Galerie de Oude Maas
38. ARA Art Fair
39. KunZt
40. TRIS Museum
41. Marjan van Breughel
42. kunstenaar en schildersschool Antonius Kouwenberg
43. academie Barteljee
44. Atelier De Kring - Heerjansdam

45. Marjon den Engelsman
46. Jur Houtman (De Tekenleraar)
47. BonCreations BV (Beton)
48. Ontwerploket
49. Octo-Art Zwijndrecht amateurschilderswerkgroep
50. CreaMies (Textiel)
51. Spingroep de Drechtspinnars
52. Spektakel
53. Straattheater El Capstok
54. Theaterhuis Drechtsteden
55. Toneelclub de Zwarte Hazewinden
56. De Bibliotheek Aanzet
57. Film- en videovereniging Cine '67
58. Fotoclub Zwijndrecht
59. Atos Radio&tv